TIBBIYOT
TA'LIMI & INNOVATSIYALARI

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
19 20
TOSHKENT TIBBIYOT AKADEMIYASI

Google scholar

PubMed MEDLINE

NIH U.S. National Library of Medicine National Institutes of Health | Advancing Health Through Knowledge

- 14.00.00 - Tibbiyot fanlari;
- 14.00.01 - Akusherlik va ginekologiya;
- 14.00.02 - Morfologiya;
- 14.00.03 - Endokrinologiya;
- 14.00.04 - Otorinolaringologiya;
- 14.00.05 - Ichki kasalliklar;
- 14.00.06 - Kardiologiya;
- 14.00.07 - Gigiena;
- 14.00.08 - Oftal'mologiya;
- 14.00.09 - Pediatriya;
- 14.00.10 - Yuqumli kasalliklar;
- 14.00.11 - Dermatologiya va venerologiya;
- 14.00.12 - Tibbiy reabilitologiya;
- 14.00.13 - Nevrologiya;
- 14.00.14 - Onkologiya;
- 14.00.15 - Patologik anatomiya;
- 14.00.16 - Normal va patologik fiziologiya;
- 14.00.17 - Farmakologiya va klinik farmakologiya;
- 14.00.18 - Psixiatriya va narkologiya;
- 14.00.19 - Klinik radiologiya;
- 14.00.20 - Tibbiy genetika;
- 14.00.21 - Stomatologiya;
- 14.00.22 - Travmatologiya va ortopediya;
- 14.00.23 - Hamshiralik ishini tashkil etish;
- 14.00.24 - Sud tibbiyoti;
- 14.00.27 - Xirurgiya;
- 14.00.28 - Neyroxirurgiya;
- 14.00.41 - Xalq tabobati;
- 14.00.35 - Bolalar xirurgiyasi;
- 14.00.34 - Yurak-qon tomir xirurgiyasi

№10-SON

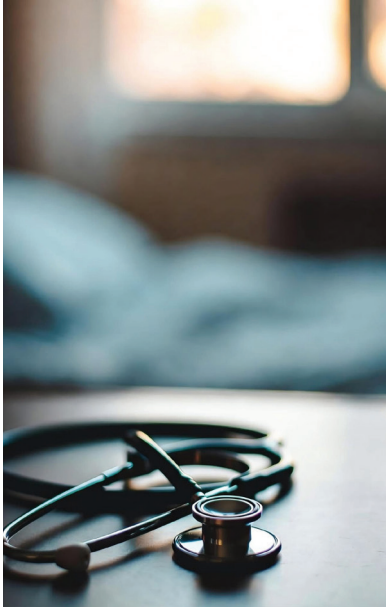
2026-yil, oktabr

tibbiyot-talimi-va-innovatsiyalari.uz

https://t.me/tibbbiyot_2100

Litsenziya raqami: №745444

Tahrir hay’ati a’zolari:

BOSH MUHARRIR:
Shuhrat Baymuradov Abdujalilovich
tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor

BOSH MUHARRIR O‘RINBOSARI:
Iminov Komiljon Odiljonovich
tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori

“Tibbiyot ta'limi va innovasiyalari” ilmi elektron jurnali 29.04.2025-yildan O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan C-5669801 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan. Litsenziya raqami: №745444.

Tahrir hay’ati a’zolari:

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich
Texnika fanlari doktori (DSc), professor

Ishanqulov Artiqboy Eshboyevich
Biologiya fanlari doktori (DSc), professor

Otamuradov Furqat Abdukarimovich
tibbiyot fanlari doktori (DSc), dotsent.

Shuxrat Jumayevich Teshayev
tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor

Oral Aminovna Ataniyazova
tibbiyot fanlari doktori (DSc), professor

Jalolova Feruza Maxamatjanovna
Tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (DSc), dotsent

Uraqov Shokir Ulashovich
tibbiyot fanlari doktori doktori (DSc)

Aripkhodjaeva Shakhzoda
resident doctor in national medical center

"TIBBIYOT TA’LIMI VA INNOVATSIYALARI"
ilmiy elektron jurnali O‘zbekiston Respublikasi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi (AOKA) tomonidan 2024-yil 9-oktabrdan boshlab c-5669651 raqami ostida rasmiy ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Murojaat uchun telefon:
+998 97 748 70 03
Email: @munis_sm

MUNDARIJA

KARDIORENAL SAMARADORLIK NUQTAI NAZARIDAN FINERENON VA EPLERENONNING CHAP QORINCHA OTISH FRAKSIYASI SAQLANGAN YURAK YETISHMOVCHILIGI BEMORLARIDAGI QIYOSIY BAHOLANISHI....21
Qodirova Guljahon Ramozonovna, Tursunova Laylo Dilshatovna

GIPERSPEKTRAL TASVIRLARNI TASNIFLASHDA FAZOVIY SIZIB CHIQISH NIMANI O‘LCHAYDI? YAQINLIK, KO‘RILMAGAN SINFLAR VA SINFLAR TARKIBIGA AJRATISH....27
Tuxtamurodov Nozir Ulmas o‘g‘li

DIABETIK PANJA SINDROMINING JARROHLIK ASORATLARINI DAVOLASHDA YANGI YONDASHUVLAR....34
Akmaljon Olimov

FARG‘ONA VODIYSI SHAROITIDA GERIATRIK YOSHDAGI BEMORLARDA O‘PKA VA EKSTRAPULMONAL SILNING KLINIK-EPIDEMIOLOGIK XUSUSIYATLARI (2020–2025)....40
Maxsumova Dinora Kamolovna, Zuhriddin Salohiddinovich Salohiddinov

ANTIBIOTIKLARGA CHIDAMLI BAKTERIYALAR: ZAMONAVIY TIBBIYOT MUAMMOSI....46
Abdisamatova Sarviniso Adisamatovna

EFFECTIVENESS OF TREATMENTS FOR CORONARY ARTERY DISEASE....50
Alfiya S. Shamsiddinova, Xursandbek A. Ergashaliyev, O‘g‘iloy M. Umaraliyeva, Ibrokhimjon M. Xursanov

KARDIORENAL SINDROMDA GENETIK VA EPIGENETIK DETERMINANTLAR HAMDA OQSIL BIOMARKERLAR PANELI: INTEGRATSION DIAGNOSTIK YONDASHUV....55
Korakulova Zilola Tilovmurodovna, Tursunkulov Ortikali, Ahmedova Umida Maxmudovna

ANDIJON VILOYATI AYOLLAR POPULYATSIYADA QALQONSIMON BEZ PATOLOGIYALARI FONIDA SUT BEZI SARATON VA SARATON OLDI HOLATLARINI UCHRASH CHASTOTASI....65
Mahmudjonova Sayyoraxon Shavkatbek qizi

SURUNKALI TROMBOEMBOLIK O‘PKA GIPERTENZIYASI: PATOGENEZDAN DAVOLASH STRATEGIYASINI TANLASHGACHA....70
Sunnatova Gulbahor Ismatovna, Tashinova Laylo Xolmurodovna, Ergasheva Nigora Utkurovna, Xolmirzayev Baxtiyor Turgunovich

TISH OLINGANDAN KEYIN PRP QO‘LLASHNING KLINIK SAMARADORLIGINI BAHOLASH....77
Muqimov Odiljon Axmadjonovich, Urinova Gulnoza Shuxrat qizi

TISH PROTEZLARI, JAG‘ MODELLARI VA JARROHLIK SHABLONLARINI YARATISHDA 3D-BOSMADAN FOYDALANISH....84
Abduganiyeva Shaxista Xodjiyevna, Axmedov Lutfullo

SPORTCHILARDA KORONAR ARTERIYA KASALLIGINI YENGIL SUN’IY INTELLEKT YORDAMIDA ERTA ANIQLASH....89
Muksimova Shahnoza Shamuhitovna, Umirzakova Sabina Totlibayevna, Isxakova Nargiza Patxillayevna

ИЗУЧЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ МИКРОТОКОВОЙ ТЕРАПИИ В КОМПЛЕКСНОМ ЛЕЧЕНИИ ХРОНИЧЕСКОГО ГЕНЕРАЛИЗОВАННОГО ПАРОДОНТИТА У ПАЦИЕНТОВ С САХАРНЫМ ДИАБЕТОМ 2 ТИПА....103
Меджидов Меджид Нисрединович, Кафаров Ризван Тельманович, Тешабоев Мухаммадяхё Гуломкодирович, Рахматуллаев Азизбек Ахмадулло угли

ОТДАЛЁННЫЕ ОСЛОЖНЕНИЯ НЕКРОТИЧЕСКОГО ЭНТЕРОКОЛИТА НОВОРОЖДЁННЫХ ПРИ ПРИКРЫТОЙ ПЕРФОРАЦИИ УЧАСТКА ПОПЕРЕЧНОЙ ОБОДОЧНОЙ КИШКИ....122
Хамраев Абдурашид Журакулович, Акмалова Юлдуз Илхомовна, Каримов Итиёр Музаффарович

ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ В ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ХИРУРГИИ СОВРЕМЕННЫЕ ВОЗМОЖНОСТИ И УСЛОВИЯ КЛИНИЧЕСКОГО ПРИМЕНЕНИЯ 132
Шухратова Мафтуна Мухаммад-Али кизи
РЕЗУЛЬТАТЫ ХИРУРГИЧЕСКОГО ЛЕЧЕНИЯ ВРОЖДЕННОГО ВЫВИХА БЕДРА У ДЕТЕЙ МЛАДШЕГО ВОЗРАСТА 139
Файзиматов Музаффар Азамович
СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К РЕКОНСТРУКТИВНЫМ ОПЕРАЦИЯМ ВЕРХНЕЙ И НИЖНЕЙ ЧЕЛЮСТИ 144
Шухратова Мафтуна Мухаммад-Али кизи
ZRR VA AUTIZMLI BOLALARDA KOGNITIV-FUNKSIONAL REABILITATSIYADA MONTESSORI METODIKASINING O‘RNI 152
Odilbekova Hurliqo, Kimsanboyeva Odina, Jahonboyeva Dilorom, Majidova Yoqutxon Nabievna
ОТ ВАЛИДИРОВАННОЙ ЦИФРОВОЙ ПЛАТФОРМЫ ДЛЯ ОРТОГНАТИЧЕСКОЙ ХИРУРГИИ К БИОМЕХАНИЧЕСКОМУ МОДЕЛИРОВАНИЮ В РЕАЛЬНОМ ВРЕМЕНИ ПЕРСПЕКТИВЫ ГИБРИДНОГО РАСШИРЕНИЯ PINN И FEA ДЛЯ ЗУБОЧЕЛЮСТНОЙ СИСТЕМЫ 158
Шухратова Мафтуна Мухаммад-Али кизи
ДОБРОКАЧЕСТВЕННЫЕ ЗАБОЛЕВАНИЯ МОЛОЧНОЙ ЖЕЛЕЗЫ В АСПЕКТЕ ОНКОЛОГИЧЕСКОЙ НАСТОРОЖЕННОСТИ: СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ ЭТИОЛОГИИ, ПАТОГЕНЕЗА И ДИАГНОСТИКИ 164
Набиева Шохсанам Кахрамон кизи
SUBATROFIK RINITDA BURUN SHILLIQ QAVATINING KLINIK-FUNKSIONAL VA MIKROBIOLOGIK HOLATINI KOMPLEKS BAHOLASH ASOSIDA MAHALLIY TERAPIYANI TAKOMILLASHTIRISH 169
Yashnarova Lobar Eldor qizi
BOLALARDA NUTQ RIVOJLANISHI BUZILISHLARINI KORREKSIYALASHDA FORBRAIN QURILMASINING O‘RNI: ADABIYOTLAR SHARHI 173
Kimsanboyeva Odina Kozimovna, Odilbekova Hurliqo Ilhomovna, Jahonboyeva Dilorom Vohidjonovna, Huseynova Nadira Turgunovna
SURUNKALI BUYRAK KASALLIGINING DIALIZ BOSQICHIDAGI BEMORLARDA NOS3 GENI T786C POLIMORFIZMINING YURAK-QON TOMIR ASORATLARI BILAN BOG‘LIQLIGI 178
Eshmetova Sabohat Ilxomovna
Jabbarov Ozimboy Otaxonovich
Tursunova Laylo Dilshatovna
BOLALARDA YUQORI NAFAS YO‘LLARI TORAYISHI BILAN BOG‘LIQ DISTAL OKKLYUZIYANI DAVOLASH USULLARINI TAKOMILLASHTIRISH 185
Tosheva Orzigul Karim qizi
НЕЙРОМЫШЕЧНАЯ ДИСФУНКЦИЯ И БОЛЕВОЙ СИНДРОМ ПРИ ДЕКОМПЕНСИРОВАННОЙ СТИРАЕМОСТИ ЗУБОВ: ОЦЕНКА И ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВОССТАНОВЛЕНИЯ ЗУБНЫХ РЯДОВ 189
Хаитбоева Мохирабону Уткир кизи
Мухамедсаидова Ирода Абдувахоб кизи
Хусанбаева Феруза Акмаловна
BOSH MIYA QON AYLANISHINING O‘TKIR BUZILISHIDA BRONX - O‘PKA TIZIMI ASORATLARI RIVOJLANISHINING KLINIK–PATOGENETIK XUSUSIYATLARI 197
Ikromova Mufazzal Abdurashidovna
СОВРЕМЕННЫЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЯ О ФАРМАКОЛОГИЧЕСКИХ СВОЙСТВАХ И МЕХАНИЗМАХ ДЕЙСТВИЯ АДАПТОГЕННЫХ ЛЕКАРСТВЕННЫХ СРЕДСТВ 201
Ганиева Динара Шарофидиновна

CHAYNOV TISHLARI OKKLYUZION YUZASINING RAQAMLI 3D-MORFOMETRIK XUSUSIYATLARI VA ULARNING OKKLYUZION BALANSI HAMDA CHAYNASH FUNKSIYASI BILAN BOG‘LIQLIGI 209
Abdumutalipova Muborak Abdurashid qizi
Rizayeva Sevara Mirgulyamovna

DEVELOPMENT OF A SET OF INNOVATIVE PREVENTIVE MEASURES AIMED AT PREVENTING DISEASES OF HARD DENTAL TISSUES IN CHILDREN, TAKING INTO ACCOUNT THEIR AGE-RELATED CHARACTERISTICS BASED ON CLINICAL AND DIAGNOSTIC CRITERIA 215
Buriyeva N. A.

BOLALARDA GIPERTROFIK GINGIVITNI DAVOLASH SAMARADORLIGINI KLINIK VA PERIODONTAL INDEKSLAR ASOSIDA BAHOLASH 219
Eshimova Sayyora Tursunovna

RAS BO‘LGAN BOLALARDA KOGNITIV BUZILISHLARNI KORREKSIYALASHDA MIKROTOKLI REFLEKSOTERAPIYANING O‘RNI: ADABIYOTLAR SHARHI 226
Jahonboyeva D.V
Odilbekova H.I
Kimsanboyeva O.K

BARIATRIK JARROHLIK AMALIYOTI O‘TKAZGAN BEMORLARDA PSIXOLOGIK REGRESS SHAKLLANISHINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 232
Kuchkarov Humoyun Nurali o‘g‘li
Yadgarova Nargiza Fahriddinovna

COMORBIDITY PATTERNS AND THEIR ASSOCIATION WITH GALLSTONE DISEASE IN THE ELDERLY POPULATION: (A POPULATION-BASED STUDY IN THE FERGANA VALLEY, UZBEKISTAN) 239
Usmonov Xusniddin Qutbidinovich
Salakhidinov Sarvarjon Zaynabidinovich

ВЛИЯНИЕ ТРАВМ КОЛЕННОГО СУСТАВА НА ПРОДОЛЖИТЕЛЬНОСТЬ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КАРЬЕРЫ ФУТБОЛИСТОВ: АНАЛИЗ ФАКТОРОВ РИСКА, ЭФФЕКТИВНОСТИ РЕАБИЛИТАЦИИ И МЕР ПРОФИЛАКТИКИ ПОВТОРНЫХ ПОВРЕЖДЕНИЙ (ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ) 250
Анваров Абдуманнон Абдурахмонович
Бурханова Гулноза Лутфиллоевна
Исакулов Элдор Кулдошович
Бобобекова Умида Кувондиковна
Ким Вероника Александровна
Анварова Малика Абдурахмоновна

ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ И ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ИЗМЕНЕНИЯ В СИСТЕМЕПРОТИВОТУБЕРКУЛЕЗНОЙ СЛУЖБЫ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН ПОД ВЛИЯНИЕМ ФИНАНСИРУЕМЫХ ИЗ ВНЕШНИХ ИСТОЧНИКОВ МЕЖДУНАРОДНЫХ ПРОГРАММ 257
Рустамов Уктам Мардонкулович

КОРРЕЛЯЦИОННЫЙ АНАЛИЗ КЛИНИКО-НЕВРОЛОГИЧЕСКИХ, НЕЙРОВИЗУАЛИЗАЦИОННЫХ, НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКИХ И ЛАБОРАТОРНЫХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ У ПОДРОСТКОВ С ДЦП В ПОЗДНЕЙ РЕЗИДУАЛЬНОЙ СТАДИИ 262
Эргашева Мафтуна Озодовна

КЛИНИЧЕСКОЕ И ПРОГНОСТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ДОЛИХОСИГМЫ ПРИ ХРОНИЧЕСКОМ ЗАПОРЕ У ДЕТЕЙ (ОБЗОР ЛИТЕРАТУРЫ) 266
Тошпўлатов Бехзод Бахтиёржон угли
Мирзакаримов Бахромжон Халимжонович
Тошпулатова Нигора Комолиддин кизи

AYOLLARDA O‘Z JONIGA QASD QILISH HOLATLARINING SUD-TIBBIY AHAMIYATI 274
Eliyeva M.F.

КЛИНИКО-ФУНКЦИОНАЛЬНЫЕ КРИТЕРИИ ВЫБОРА КОНСТРУКЦИИ, МАТЕРИАЛА И ПРОТОКОЛА ФИКСАЦИИ ВКЛАДОК 280
Азимджанова Феруза Абдурашидовна

УРОВНИ РАСПРОСТРАНЕНИЯ ИНФЕКЦИОННО-ВОСПАЛИТЕЛЬНЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ ЧЕЛЮСТЕЙ И ОКРУЖАЮЩИХ МЯГКИХ ТКАНЕЙ 286
Азимов Мухаммаджон Исмоилович
Кулматов Тимур Мухидди угли
Азимов Азиз Мухаммаджанович

ПРОФИЛАКТИКА АЛЛЕРГИИ У ДЕТЕЙ ИЗ ГРУПП РИСКА 292
Деворова Марифат Бакиевна

АЛГОРИТМ УСТАНОВКИ ПОРИСТЫХ ИНДИВИДУАЛЬНО ИЗГОТОВЛЕННЫХ ТИТАНОВЫХ ИМПЛАНТАТОВ 296
Каримов Шохрух Илхом угли

К ВОПРОСУ ХИРУРГИЧЕСКОЙ И ОРТОПЕДИ-ЧЕСКОЙ РЕАБИЛИТАЦИЯ БОЛЬНЫХ С СОЧЕ-ТАННЫМИ ТРАВМАМИ ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ОБЛАСТИ 300
Каршиев Ш. Г.
Муратбаев А. Б
Базаров Б. Б
Гофуров А.Ш.

АНАЛИЗ НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ТЕСТИРОВАНИЯ С ПОСЛЕДУЮЩЕЙ КОРРЕЛЯЦИЕЙ РЕЗУЛЬТАТОВ КОГНИТИВНЫХ ВЫЗВАННЫХ ПОТЕНЦИАЛОВ ГОЛОВНОГО МОЗГА И КЛИНИЧЕСКИХ ПОКАЗАТЕЛЕЙ У ПАЦИЕНТОВ С АРТЕРИАЛЬНОЙ ГИПОТЕНЗИЕЙ МОЛОДОГО ВОЗРАСТА 304
М. М. Мамурова
А. Т. Джурабекова

РОЛЬ ВИТАМИНА D В ПРОФИЛАКТИКЕ ПЕРИИМПЛАНТНЫХ ОСЛОЖНЕНИЙ У ПАЦИЕНТОВ С АБДОМИНАЛЬНЫМ ХИРУРГИЧЕСКИМ АНАМНЕЗОМ 309
Мирзаев Абдукодир Рустамович
Пулатов Ашраф Илхомович
Мирзаева Ольга Александровна

ЭХОГРАФИЧЕСКАЯ АНАТОМИЯ ЧЕЛЮСТНО-ЛИЦЕВОЙ ОБЛАСТИ У ЗДОРОВЫХ ДЕТЕЙ КАК НОРМАТИВНАЯ ОСНОВА УЛЬТРАЗВУКОВОЙ ДИАГНОСТИКИ ТРАВМ 314
Назарова Нигина Асрол кизи

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КОМПЛЕКСНОГО ЛЕЧЕНИЯ БОЛЬНЫХ С ТРАВМАТИЧЕСКИМ ПОРАЖЕНИЕМ ЛИЦЕВОГО НЕРВА НА ФОНЕ ПЕРЕЛОМОВ КОСТЕЙ ЛИЦА И ЧЕЛЮСТЕЙ 320
Шомуродов Кахрамон Эркинович
Нормаматов Алишер Рузи угли

ОСОБЕННОСТИ ПОСТКОВИДНОГО СИНДРОМА У ПАЦИЕНТОВ С COVID-19-АССОЦИИРОВАННОЙ ПНЕВМОНИЕЙ ПРИ РАЗЛИЧНЫХ НАРУШЕНИЯХ УГЛЕВОДНОГО ОБМЕНА: РЕЗУЛЬТАТЫ 24-МЕСЯЧНОГО НАБЛЮДЕНИЯ 324
Тилляшайхова Ирода Мирзагалеб кизи

КЛИНИКО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ И СТЕПЕНИ ТЯЖЕСТИ РАССТРОЙСТВ У ДЕТЕЙ С РАССТРОЙСТВАМИ АУТИСТИЧЕСКОГО СПЕКТРА 330
Тургунбаев Анвар Узакбаевич
Очилов Улугбека Усманович

МУЛЬТИДИСЦИПЛИНАРНЫЙ ПОДХОД К УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ РИНОПЛАСТИКИ У ПАЦИЕНТОВ С ВРОЖДЕННЫМИ РАСЩЕЛИНАМИ ГУБЫ 335
Бекмурадова Чарос Юсуфовна
Кодиров Элбек Мияссарович
Пулатов Ашраф Илхомович
Хасанов Шухрат Махмудович

GEMORRAGIK INSULTDAN VAFOT ETGAN BEMORLAR BUYRAK USTI BEZI PO‘STLOQ QAVATI ZONALARINING MORFOMETRIK TAHLILI 340
Ergashev Obidjon Odilovich
Mo‘ydinov Javlon Ibrohimovich

TAJRIBAVIY GIPERXOLESTERINEMIYADA BOSH MIYADAGI MORFOLOGIK O‘ZGARISHLARNI O‘RGANISH 346
Vohidov Bekzod Rafiq o‘g‘li

ИЗМЕНЕНИЯ ЦЕНТРАЛЬНОЙ ГЕМОДИНАМИКИ У ПАЦИЕНТОВ С СИСТЕМНОЙ СКЛЕРОДЕРМИЕЙ И ИНТЕРСТИЦИАЛЬНЫМ ПОРАЖЕНИЕМ ЛЁГКИХ 350
Бабамурадова Заррина Бахтияровна
Касимова Бахора Саидовна
Ашурова Мафтуна Ойбековна

КЛИНИЧЕСКОЕ И ПАТОГЕНЕТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ НЕЙРОГУМОРАЛЬНЫХ НАРУШЕНИЙ У ПАЦИЕНТОВ С СЕРДЕЧНОЙ НЕДОСТАТОЧНОСТЬЮ И МЕТАБОЛИЧЕСКИ АССОЦИИРОВАННОЙ ЖИРОВОЙ БОЛЕЗНЬЮ ПЕЧЕНИ 361
Наргиза Бахтиёровна Хайдарова

МЕТОДИКА КЛИНИЧЕСКОГО И ЦИФРОВОГО ОБСЛЕДОВАНИЯ ПАЦИЕНТОВ С ДЕКОМПЕНСИРОВАННОЙ СТИРАЕМОСТЬЮ ЗУБОВ 367
Хаитбоева Мохирабону Уткир кизи
Хусанбаева Феруза Акмаловна

BACHADON BO‘YNI SARATONINI ERTA TASHXISLASHDA HPV TESTI VA SITOLOGIK TEKSHIRUVNING DIAGNOSTIK SAMARADORLIGI 374
Akbarova Maftuna Adhamjon qizi

YO‘LDOSHDA QON AYLANISHI PATOLOGIYASINING GEMATOLOGIK VA PATOMORFOLOGIK JIHATLARI VA ULARNING PERINATAL ASORATLARNI OLDINI OLISHDAGI AHAMIYATI 379
Ergasheva Dilyoraxon Islomjon qizi

ANDIJON VILOYATI MISOLIDA OIV INFEKSIYASI BILAN KASALLANGAN BEMORLARDA ANTIRETROVIRUS TERAPIYANING UZOQ MUDDATLI NATIJALARI 383
G‘afforov Husanboy Abdulmutallibovich
Fayzullayeva Dilfuza Baxodirovna

ENDOKRIN-METABOLIK PATOLOGIYALARDA KLINIK-BIOKIMYOVIY BIOMARKERLAR ASOSIDA INDIVIDUAL XAVFNI STRATIFIKATSIYA QILISH MODELINI ISHLAB CHIQISH 389
G‘afforova Aziza Kamol qizi

SULFOPARINNING O‘TKIR VA 90 KUNLIK PERORAL TOKSIKOLOGIK KO‘RSATKICHLARINI EKSPERIMENTAL BAHOLASH 393
Go‘zalxon Qutlikova Maxammadjonovna
Minavarov Rasuljon Anvarovich
Muxtorov Boburbek Otabek o‘g‘li
Mamajanov Taxirjon Gapirjonovich
Vahobov Hikmatillo Bahodirjon o‘g‘li

CHANGES IN ANXIETY, EATING BEHAVIOR, AND BODY IMAGE AFTER BARIATRIC SURGERY....403
Kuchkarov Humoyun Nuralievich
Yadgarova Nargiza Fahritdinovna

FERTIL YOSHDAGI AYOLLAR POPULYATSIYASIDA SUT BEZI SARATONI VA SARATON OLDI KASALLIKLARINI ERTA TASHXISLASH, OLDINI OLISH VA DAVOLASHDA ZAMONAVIY KOMPLEKS TEKSHIRUVLAR....409
Rasulova Dilfuzaxon Komiljon qizi

YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARIDA ANTIKOAGULYANT PREPARATLARNING SAMARADORLIGI VA GEMORRAGIK ASORATLAR XAVFI....415
Raximova Dilorom Orifjonovna
Rustamov Ibrahim Xudoyberdiyevich
Nurmatov Shavkat Ubaydullayevich

ТРЕНИРУЕМОСТЬ РЕГУЛЯТОРНОГО КОМПОНЕНТА ЭМПАТИИ: МЕТААНАЛИТИЧЕСКИЕ ДАННЫЕ И ГИПОТЕЗЫ НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПРОВЕРКИ....419
Ягудин Дмитрий Рустамович
Айдарова Диана Сматуллаевна
Фозилбеков Рузикул Анаркулович

ОПОРНЫЕ ТОЧКИ РЕАБИЛИТАЦИИ МЕХАНИЗМОВ ЭМПАТИИ В КЛИНИЧЕСКОЙ ПСИХОЛОГИИ: НЕЙРОПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ И ПОЗИТИВНЫЕ ЭФФЕКТЫ....427
Ягудин Дмитрий Рустамович
Айдарова Диана Сматуллаевна

YOSHLAR ORASIDA ARTERIAL GIPERTENZIYA: XAVF OMILLARI, ERTA ANIQLASH VA PROFILAKTIKA....438
Rahimov Javohir Dilshodjon o‘g‘li
Raufova Jasmin Rasuljon qizi
Muzaffarov Jahongir Shavkat o‘g‘li

BOSH MIYA TUG‘RUQ TRAVMALARIDA CHAQALOQLAR BUYRAK USTI BEZIDA HSP70, CASPASE-3 VA MC2R MARKERLARI EKSPRESSIYASINING QIYOSIY IMMUNOGISTOKIMYOVIY TAHLILI....443
Akbarova Odinahon Rasulovna

ALTSGEYMER KASALLIGINI ERTA VA PREKLINIK DIAGNOSTIKA QILISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI: SUYUQLIK BIOMARKERLARI, NEYROIMAGING VA RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR....450
Amirova Maftuna Timur qizi
Butunboyeva Mahliyo Qodir qizi
Shevketova Diana Ismailovna
Musurmonova Bahora Kamolovna
Sharipova Dilobar Muhiddin qizi

HUDUDIY IJTIMOIY-GIGIYENIK BAHOLASH ASOSIDA BIRLAMCHI TIBBIY PROFILAKTIKA TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH....456
Ashurova Manzura Djaloldinovna

BOLALARDA COVID-19 DAN KEYIN RIVOJLANGAN YUVENIL IDIOPATIK ARTRITNING KLINIK-LABORATOR, IMMUNOLOGIK VA ULTRATOVUSH XUSUSIYATLARI....465
Axmedova Dilorom Ilxamovna
Mamatqulova Rohatoy Iskandarovna

YOD TANQISLIGI BILAN BOG‘LIQ KARDIOVASKULAR XAVF OMILLARINI ERTA ANIQLASH....474
Jo‘rayev Muhammadkarim Mirzamumin o‘g‘li
Mahmudov Nurillo Ismoilovich

INDIVIDUAL VA SUMMA FLAVONOIDLARNING QONNING AYRIM BIOKIMYOVIY KO‘RSATKICHLARIGA TA’SIRI 481
Juraeva Dilshoda Imomnazarovna
Rahmonova Shaxnoza Erknovna
Shagulyamova Kamola Lutfulloyevna

OLIGOMENORRHEA AND AMENORRHEA IN POLYCYSTIC OVARY SYNDROME: A RETROSPECTIVE ANALYSIS OF CLINICAL-METABOLIC PHENOTYPES 485
Najmutdinova Dilorom Kamaritdinovna
Mahmadullayeva Shaxnoza Sodiqjon qizi

PEDIATRIK VA GERIATRIYA AMALIYOTIDA INDIVIDUAL DORI SHAKLLARINI YARATISH VA ZAMONAVIY FARMATSEVTIK TEXNOLOGIYALAR 494
Usmonova Malikakhon Komiljon qizi

COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF CLINICAL, LABORATORY, AND INSTRUMENTAL CHARACTERISTICS OF CHRONIC OBSTRUCTIVE PULMONARY DISEASE 499
Vazira Akhatova Pardakulovna

ОЦЕНКА ЗНАЧИМОСТИ АЛЛЕЛЬНОГО ПОЛИМОРФИЗМА ГЕНА IL6 (RS1800795) ПРИ ИММУННОМ МИКРОТРОМБОВАСКУЛИТЕ 505
Маткаримова Дилфуза Сабуровна
Юнусова Сабина Шухрат кизи
Атарбаева Амина Акмалевна
Ким Анна Борисовна
Юлдашева Нозима Бахромовна

СРАВНИТЕЛЬНЫЕ ХАРАКТЕРИСТИКИ 3D ПЕЧАТНЫХ МАТЕРИАЛОВ ДЛЯ ВРЕМЕННЫХ РЕСТАВРАЦИЙ И ИХ ВЛИЯНИЕ НА СОСТОЯНИЕ ПОЛОСТИ РТА 512
Мусабекова Азиза Азамат кизи
Ризаева Севара Миргуламовна

НЕСПЕЦИФИЧЕСКАЯ ИНТЕРСТИЦИАЛЬНАЯ ПНЕВМОНИЯ: СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К ПРОФИЛАКТИКЕ И РЕАБИЛИТАЦИИ 519
Парвина Одиловна Закирьяева

BOSH MIYA TUG‘RUQ TRAVMALARIDAN NOBUD BO‘LGAN CHAQALOQLARDA BUYRAK USTI BEZI MORFOMETRIK KO‘RSATKICHLARINING POSTNATAL YASHASH DAVOMIYLIGIGA BOG‘LIQ QIYOSIY TAHLILI 524
Akbarova Odinahon Rasulovna
Muxsinova Maxzuna Xolmuradovna

ГИПЕРТРОФИЧЕСКАЯ КАРДИОМИОПАТИЯ: КЛИНИКО-ДИАГНОСТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ И СОВРЕМЕННЫЕ ПОДХОДЫ К СТРАТИФИКАЦИИ РИСКА 530
Суюнов Фахриддин Зикириддинович

YUQUMLI KASALLIKLAR TARQALISHIDA SUV TA’MINOTI MANBALARI SUVI SIFATINING SANITARIYA-GIGIYENIK AHAMIYATI 536
Azizova Feruza Lyutpillayevna
Abduvaliyeva Feruza Tulqindjanovna

PASTKI JAG‘ ATROFIYASINING ETIOLOGIYASI, PATOGENEZI VA DAVOLASH 544
Eshmamatov Islombek Axmatovich

КОМПЛЕКСНОЕ КЛИНИКО-ЛАБОРАТОРНОЕ И МИКРОБИОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ ОСТРОГО ГНОЙНОГО ОСТИТА ЧЕЛЮСТЕЙ У ДЕТЕЙ: ДИЗАЙН, МЕТОДЫ И ПРЕДВАРИТЕЛЬНЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ 548
Хасанова Мовлуда Ахрамовна
Эшмаматов Исломбек Ахматович

BUYRAK HUJAYRALI SARATONINI ERTA ANIQLASHDA ULTRATOVUSH TEKSHIRUVINING DIAGNOSTIK IMKONIYATLARI 556
Saydamatov Hayitboy Ulug‘bek o‘g‘li

O‘ZBEKISTONDA TIBBIY MIKROBIOLOGIYA FANINING RIVOJLANISHIGA HISSA QO‘SHGAN OLIMLAR VA ILMIY-PEDAGOGIK MAKTABLAR 560
Xujaeva Shaxnoz Absamatovna

MARKAZIY OSIYODA ANEMIYA: KASALLIKMI YOKI IRSIY OMIL NATIJASI? 566
Hasanboyev Hojiakbar Ilhom o‘g‘li
Xajimatov Ravshanbek Sabirjanovich

EVALUATING THE THERAPEUTIC EFFICACY OF NON-TRADITIONAL TREATMENT METHODS IN REHABILITATION OF CERVICAL OSTEOCHONDROSIS AND MYOFASCIAL PAIN SYNDROME 577
Husanova Aziza Bobonazarovna
Urazbayeva Guljamal Khamzayevna
Aslamkulov Alisher Maksudovich
Abdullayeva Yulduz Jamshid kizi
Egamova Malika Tursunovna

AYOLLARDA YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARI: KLINIK XUSUSIYATLARI VA DIAGNOSTIK MUAMMOLAR 585
Rahimov Javohir Dilshodjon o‘g‘li
Raufova Jasmin Rasuljon qizi
Muzaff arov Jahongir Shavkat o‘g‘li

AYOLLARDA YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARI: KLINIK XUSUSIYATLARI VA DIAGNOSTIK MUAMMOLAR

Rahimov Javohir Dilshodjon o‘g‘li
Alfraganus universiteti, davolash ishi yo‘nalishi, 305-guruh

Raufova Jasmin Rasuljon qizi
Alfraganus universiteti, davolash ishi yo‘nalishi, 305-guruh

Muzaffarov Jahongir Shavkat o‘g‘li
Alfraganus universiteti, ichki kasalliklar kafedrasi, tibbiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya: Yurak-qon tomir kasalliklari ayollar o‘limining asosiy sabablaridan biri bo‘lib qolmoqda, ammo ushbu kasalliklar ko‘proq erkaklarga xos degan noto‘g‘ri tushuncha hanuzgacha tibbiyot amaliyotida va jamoatchilik ongida saqlanib qolgan. Ushbu maqolada ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining klinik kechishi, simptomlarning o‘ziga xosligi va diagnostika jarayonidagi mavjud muammolar ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilinadi. Ayollarda yurak-qon tomir kasalliklari erkaklarga nisbatan kechroq namoyon bo‘ladi, simptomlar ko‘pincha atipik xususiyatga ega bo‘ladi, obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriya kasalliklari esa ko‘proq uchraydi. Diagnostik tekshiruvlarning aksariyati erkaklar populyatsiyasida ishlab chiqilgan bo‘lib, ayollarda ularning sezgirligi va o‘ziga xosligi pastroq bo‘lishi mumkin. Bu esa tashxisning kechikishi, noto‘g‘ri davolash va noxush klinik natijalarga olib keladi. Maqolada, shuningdek, ayollarda kasallikning o‘ziga xos xavf omillari, jumladan, homiladorlik asoratlari, menopauza va psixososial stress kabi omillar muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar: yurak-qon tomir kasalliklari, ayollar, klinik xususiyatlar, diagnostika, obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriya kasalligi, mikroqon tomir disfunksiyasi.

Annotation: Cardiovascular diseases remain one of the leading causes of death among women. However, the misconception that these diseases predominantly affect men persists in clinical practice and public awareness. This article analyzes the clinical presentation of cardiovascular diseases in women, the specific characteristics of their symptoms, and existing diagnostic challenges based on scientific literature. Cardiovascular diseases tend to manifest later in women than in men; symptoms are often atypical, and non-obstructive coronary artery disease is more common. Most diagnostic tests have been developed primarily in male populations, and their sensitivity and specificity may be lower in women. This can lead to delayed diagnosis, inappropriate treatment, and poorer clinical outcomes. The article also discusses risk factors specific to women, including pregnancy complications, menopause, and psychosocial stress.

Keywords: cardiovascular diseases, women, clinical characteristics, diagnosis, non-obstructive coronary artery disease, microvascular dysfunction.

Аннотация: Сердечно-сосудистые заболевания остаются одной из ведущих причин смертности среди женщин, однако ошибочное представление о том, что эти заболевания преимущественно характерны для мужчин, по-прежнему сохраняется в медицинской практике и общественном сознании. В статье на основе научной литературы анализируются особенности клинического течения сердечно-сосудистых заболеваний у женщин, специфика симптомов и существующие проблемы диагностики. У женщин сердечно-сосудистые заболевания проявляются позже, чем у мужчин; симптомы часто имеют атипичный характер, а необструктивные заболевания коронарных артерий встречаются чаще. Большинство диагностических методов разработано преимущественно на основе исследований мужской популяции, поэтому их чувствительность и специфичность у женщин могут быть ниже. Это может приводить к поздней диагностике, неправильному лечению и менее благоприятным клиническим исходам. В статье также рассматриваются специфические факторы риска у женщин, включая осложнения беременности, менопаузу и психосоциальный стресс.

Ключевые слова: сердечно-сосудистые заболевания, женщины, клинические особенности, диагностика, необструктивное заболевание коронарных артерий, микрососудистая дисфункция.

KIRISH

Yurak-qon tomir kasalliklari dunyo bo‘yicha ayollar o‘limining birinchi o‘rinda turgan sababidir, ammo ushbu haqiqat uzoq vaqt davomida e’tibordan chetda qolib keldi. XX asr davomida yurak kasalliklari asosan erkaklarga xos muammo sifatida qaralgan, ayollar esa premenopauzal davrda gormonal himoyaga ega deb hisoblangan. Bu noto‘g‘ri tushuncha nafaqat jamoatchilik ongida, balki tibbiyot xodimlari o‘rtasida ham keng tarqalgan bo‘lib, ayollarda kasallikning kech tashxislanishiga va samarasiz davolanishiga olib keldi. Zamonaviy tadqiqotlar ayollar va erkaklar o‘rtasida yurak-qon tomir kasalliklarining klinik kechishi, patofiziologiyasi, diagnostikasi va davolashga javobida jiddiy farqlar mavjudligini ko‘rsatmoqda. Ayollarda kasallik ko‘pincha kechroq yoshda namoyon bo‘ladi, simptomlar noaniq va atipik xarakterga ega bo‘ladi, obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriya kasalliklari esa ko‘proq uchraydi. Shuningdek, ayollarda diagnostik tekshiruvlarning aniqligi pastroq bo‘lib, bu holat ko‘plab obyektiv va subyektiv omillar bilan bog‘liq. Ushbu maqolaning maqsadi ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining klinik xususiyatlarini va diagnostik jarayonda mavjud muammolarni ilmiy adabiyotlar asosida tahlil qilishdan iborat. Maqolada ayollarda kasallikning o‘ziga xos kechishi, diagnostik tekshiruvlarning cheklovlari va ushbu muammolarni hal qilish yo‘llari muhokama qilinadi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining epidemiologiyasi — Yurak-qon tomir kasalliklari ayollar o‘rtasida o‘limning asosiy sababi bo‘lib, global miqyosda har yili millionlab ayollarning hayotiga zomin bo‘ladi. Biroq uzoq vaqt davomida ushbu kasalliklar asosan erkaklarga xos deb qaralib, ayollar klinik tadqiqotlardan chetlashtirilgan. Natijada diagnostik mezonlar, xavf omillarini baholash tizimlari va davolash protokollari erkaklar ma’lumotlari asosida ishlab chiqilgan. Ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining chastotasi yoshga bog‘liq ravishda o‘zgaradi. Premenopauzal davrda ayollarda koronar arteriya kasalligi erkaklarga nisbatan kamroq uchraydi, bu qisman estrogen gormonlarining himoyalovchi ta’siri bilan bog‘liq. Biroq menopauzadan keyin estrogen darajasi keskin pasayganda, yurak-qon tomir xavfi tezda oshib boradi va ba’zi hollarda erkaklarnikidan ham yuqori bo‘ladi. Ayollarda kasallik o‘rtacha 10 yil kechroq namoyon bo‘ladi, ammo shu vaqtga kelib ularda ko‘plab qo‘shimcha kasalliklar va xavf omillari mavjud bo‘ladi. Ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining o‘ziga xos xavf omillari. Ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining xavf omillari an’anaviy omillardan tashqari o‘ziga xos xususiyatlarga ega. Arterial gipertenziya, chekish, diabet, semizlik va dislipidemiya kabi an’anaviy omillar ikkala jinsda ham uchraydi, ammo ularning ta’sir kuchi ayollarda farqliroq bo‘lishi mumkin. Masalan, chekish ayollarda erkaklarga nisbatan 25 foiz ko‘proq koronar arteriya kasalligi xavfini oshiradi. Diabet esa ayollarda yurak-qon tomir kasalliklaridan o‘lim xavfini erkaklarga nisbatan 50 foiz yuqoriroq qiladi. Semizlik ham ayollarda yurak-qon tomir kasalliklari xavfini erkaklarga nisbatan sezilarli darajada ko‘proq oshiradi.

Ayollarga xos bo‘lgan xavf omillari ham muhim ahamiyatga ega. Homiladorlik asoratlari, jumladan, preeklampsiya, gestatsion diabet va homiladorlik davridagi gipertenziya kelajakda yurak-qon tomir kasalliklari xavfini 2–4 barobar oshiradi. Bu holat ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarini erta aniqlash va oldini olish uchun muhim imkoniyat yaratadi. Menopauza yoshining erta boshlanishi ham mustaqil xavf omili hisoblanib, yurak-qon tomir kasalliklari xavfini oshiradi. Polikistoz tuxumdon sindromi premenopauzal ayollarda yurak-qon tomir asoratlari xavfini oshiradi. Psixososial omillar ham ayollarda yurak-qon tomir kasalliklari xavfiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. O‘tkir va surunkali stress, depressiya va tashvish ayollarda erkaklarga nisbatan ko‘proq uchraydi va yurak-qon tomir kasalliklari xavfini oshiradi. Takotsubo kardiomiopatiyasi yoki «sindirilgan yurak» sindromi ayollarda 85 foiz hollarda uchraydi va kuchli emotsional stress natijasida yuzaga keladi. Klinik ko‘rinishning o‘ziga xosliklari — Ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining klinik ko‘rinishi erkaklarnikidan sezilarli darajada farq qiladi. Ko‘krak qafasi og‘rig‘i har ikkala jinsda ham asosiy simptom bo‘lsa-da, ayollarda u ko‘pincha kamroq intensivlikda bo‘ladi va boshqa simptomlar bilan birga namoyon bo‘ladi. Ayollarda ko‘proq uchraydigan simptomlar qatoriga hansirash, ko‘ngil aynishi, charchoq, kuraklar orasidagi og‘riq va ko‘krak ostidagi noqulaylik kiradi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ayollarda miokard infarkti simptomlari ko‘pincha atipik xarakterga ega. Ular ko‘krak qafasi og‘rig‘ini his qilmasliklari mumkin yoki og‘riq boshqa sohalarga, jumladan, bo‘yin, jag‘, qorin va orqaga tarqalishi mumkin. Ba’zi hollarda simptomlar oshqozon-ichak kasalliklari, stress yoki tashvish bilan adashtirilishi mumkin. Bu holat ayollarning o‘zlari ham, tibbiyot xodimlari ham simptomlarni yurak kasalligi sifatida to‘g‘ri baholamasligiga olib keladi. Ayollarda kasallikning prodromal simptomlari ham muhim ahamiyatga ega. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, yurak-qon tomir hodisasidan oldingi ikki yil ichida kamida bitta prodromal simptomni his qilgan ayollarda yurak hodisasi xavfi 4 barobar oshadi. Bu simptomlar ko‘pincha charchoq, uyqu buzilishi va hansirash kabi noaniq

belgilardan iborat bo‘ladi. Obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriya kasalliklari — Ayollarda yurak ishemiyasining patofiziologiyasi erkaklarnikidan farq qiladi. Ayollarda obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriya kasalliklari, jumladan, obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriyalar fonidagi miokard infarkti (MINOCA) va obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriyalar fonidagi ishemiya (INOCA) ko‘proq uchraydi. Obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriyalar fonidagi miokard infarkti barcha miokard infarktlarining 5–10 foizini tashkil qiladi va ayollarda erkaklarga nisbatan uch barobar ko‘proq uchraydi. Spontan koronar arteriya disseksiyasi asosan ayollarda uchraydigan o‘tkir koronar sindrom bo‘lib, 50 yoshgacha bo‘lgan ayollarda o‘tkir miokard infarktining taxminan 35 foizini tashkil qiladi. Bu holat ko‘pincha o‘rta yoshli ayollarda uchraydi va o‘rtacha yosh 45–53 yoshni tashkil qiladi. Spontan koronar arteriya disseksiyasi homiladorlik bilan bog‘liq miokard infarktining eng ko‘p uchraydigan sababi hisoblanadi.

Mikroqon tomir disfunksiyasi ham ayollarda ko‘proq uchraydigan holat bo‘lib, koronar arteriyalarning kichik qon tomirlaridagi spazm yoki disfunksiya natijasida yuzaga keladi. Bu holat standart koronar angiografiyada aniqlanmaydi, chunki epikardial koronar arteriyalar normal ko‘rinadi. Ayollarning qon tomirlari kichikroq va sezgirroq bo‘lgani uchun ular mikrospazmlarga ko‘proq moyil bo‘ladi. Yurak yetishmovchiligining o‘ziga xos shakllari — Ayollarda diastolik yurak yetishmovchiligi yoki saqlanib qolgan ejeksiya fraksiyasi bilan yurak yetishmovchiligi ko‘proq uchraydi. Ayollarning yuraklari erkaklarnikiga nisbatan kichikroq va qattiqroq bo‘lib, bu holat yurakning to‘liq qon bilan to‘lishiga to‘sqinlik qiladi. Natijada yurak yetarlicha miqdorda qonni tashib bera olmaydi va yurak yetishmovchiligi belgilari paydo bo‘ladi. Ayollarda yurak yetishmovchiligi tashxislangandan keyin omon qolish ko‘rsatkichlari erkaklarga nisbatan yaxshiroq bo‘lishi mumkin, ammo kasallikning klinik kechishi va simptomlari farqliroq bo‘ladi. Bu holat ayollarda yurak yetishmovchiligining o‘ziga xos patofiziologik mexanizmlari mavjudligini ko‘rsatadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Diagnostik tekshiruvlarning cheklovlari — Ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarini diagnostika qilishda ko‘plab muammolar mavjud. Mavjud diagnostik tekshiruvlarning aksariyati erkaklar populyatsiyasida ishlab chiqilgan va validatsiya qilingan bo‘lib, ularning ayollardagi sezgirligi va o‘ziga xosligi pastroqdir. Masalan, yuklama elektrokardiografiyasining ayollarda obstruktiv koronar arteriya kasalligini aniqlash sezgirligi va o‘ziga xosligi erkaklarga nisbatan pastroq. Bu holat qisman ayollarning jismoniy yuklamaga chidamliligi pastligi, QRS kuchlanishining pastligi va gormonal omillar bilan bog‘liq. Yurak stress-exokardiografiyasi ayollarda standart yuklama elektrokardiografiyasiga nisbatan yaxshiroq o‘ziga xoslik va diagnostik aniqlikka ega. Biroq stress-testlar ayollarda ham erkaklardagi kabi natijalar berishiga qaramasdan, ayollarda obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriya kasalliklari ko‘proq uchragani uchun bu tekshiruvlar ko‘pincha kasallikni aniqlay olmaydi. Koronar kompyuter tomografik angiografiyasi ayollarda yurak-qon tomir xavfini baholashda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ayollarda erkaklarga nisbatan kamroq koronar blyashka bo‘lishiga qaramasdan, yurak-qon tomir xavfi pastroq blyashka miqdorida ham paydo bo‘ladi. Bu holat an’anaviy xavfni baholash tizimlari ayollarda xavfni kam baholashi mumkinligini ko‘rsatadi. Koronar kompyuter tomografik angiografiyasi yordamida blyashka miqdorini aniqlash ayollarda yurak-qon tomir hodisalarini prognoz qilishda qo‘shimcha qiymatga ega. Tashxisning kechiktirilishi va noto‘g‘ri tashxis — Ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining kech tashxislanishi bir nechta omillar bilan bog‘liq.

Birinchidan, ayollar o‘zlarining yurak-qon tomir xavfini erkaklarga nisbatan pastroq baholashadi va simptomlar paydo bo‘lganda yordam so‘rashni kechiktiradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ayollar o‘tkir miokard infarktida yordam so‘rashni erkaklarga nisbatan ko‘proq kechiktiradi va bu kechikish yomonroq natijalar bilan bog‘liq. Ikkinchidan, tibbiyot xodimlari ham ayollardagi simptomlarni yurak kasalligi sifatida to‘g‘ri baholamasligi mumkin. Ayollar ko‘pincha tibbiyot xodimlari ularning shikoyatlarini yetarlicha eshitmasligini va jiddiy qabul qilmasligini xabar qilishadi. Bu holat ayollarning tibbiy yordamga murojaat qilish qarorlariga va sog‘liq uchun xavfli xatti-harakatlarni o‘zgartirishga ta’sir qilishi mumkin. Uchinchidan, ayollarda obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriya kasalliklari ko‘proq uchragani uchun standart koronar angiografiya ko‘pincha normal natijalarni ko‘rsatadi. Bu holat ayollarning noto‘g‘ri tashxis bilan, ya’ni «yurak bilan bog‘liq bo‘lmagan ko‘krak og‘rig‘i» tashxisi bilan chiqarilishiga va qayta-qayta kasalxonaga yotishiga olib keladi. Mikroqon tomir disfunksiyasi va spontan koronar arteriya disseksiyasi kabi holatlar standart angiografiyada aniqlanmaydi va maxsus tekshiruv usullarini talab qiladi.

Davolashdagi farqlar — Ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarini davolashda ham erkaklarga nisbatan sezilarli farqlar mavjud. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ayollar diagnostik vizualizatsiya tekshiruvlarini, perkutan koronar intervensiyani va statin terapiyasini erkaklarga nisbatan kamroq oladi, hatto klinik ko‘rsatkichlar o‘xshash bo‘lganda ham. Ayollarga shifoxonadan chiqarilayotganda lipid pasaytiruvchi dori vositalari, antitrombotsitar vositalar va beta-blokatorlar erkaklarga nisbatan kamroq tayinlanadi. ST-segment ko‘tarilishi bilan kechuvchi miokard infarkti bo‘lgan ayollarda qon ketishi asoratlari va 30 kunlik o‘lim ko‘rsatkichlari erkaklarga nisbatan yuqoriroqdir. Bu holat ayollar uchun maxsus davolash protokollari zarurligini ko‘rsatadi. Kardiologik

reabilitatsiya dasturlarida ayollarning ishtiroki erkaklarga nisbatan sezilarli darajada pastroq bo‘lib, bu tizimli to‘siqlar, jumladan, yo‘llanma beruvchilarning noto‘g‘ri qarorlari, ijtimoiy-iqtisodiy omillar va dasturlarning ayollar ehtiyojlariga moslashtirilmaganligi bilan bog‘liq. Klinik tadqiqotlarda ayollarning kam vakilligi — Yurak-qon tomir kasalliklari bo‘yicha klinik tadqiqotlarda ayollarning vakilligi hanuzgacha past darajada qolmoqda. Bu holat jinsga xos dalillarga asoslangan davolash strategiyalarini ishlab chiqishga to‘sqinlik qiladi. Ayollarning klinik tadqiqotlarda kam ishtirok etishining sabablari qatoriga reproduktiv yoshdagi ayollarning og‘zaki ravishda chetlashtirilishi, ijtimoiy-iqtisodiy to‘siqlar va tadqiqot dizaynining ayollar ehtiyojlariga moslashtirilmaganligi kiradi. Ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining patofiziologiyasi, diagnostikasi va davolashga javobi bo‘yicha ko‘plab savollar hanuzgacha javobsiz qolmoqda. Masalan, mikroqon tomir disfunksiyasini davolash uchun optimal dori vositalari hali aniqlanmagan va antianginal dorilarning simptomlarni kamaytirishdagi samaradorligi nisbatan past. Bu holat ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarini davolashda qo‘shimcha tadqiqotlar zarurligini ko‘rsatadi.

Ushbu tahlil natijalari ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining klinik kechishi va diagnostikasida bir nechta asosiy muammolar mavjudligini ko‘rsatdi: Birinchidan, ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining klinik ko‘rinishi erkaklarnikidan sezilarli darajada farq qiladi. Ko‘krak qafasi og‘rig‘i asosiy simptom bo‘lishiga qaramasdan, ayollarda u ko‘pincha kamroq intensivlikda bo‘ladi va hansirash, charchoq, ko‘ngil aynishi kabi boshqa simptomlar bilan birga namoyon bo‘ladi. Bu holat simptomlarning noto‘g‘ri talqin qilinishiga olib keladi. Ikkinchidan, ayollarda obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriya kasalliklari, jumladan, obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriyalar fonidagi miokard infarkti, obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriyalar fonidagi ishemiya va spontan koronar arteriya disseksiyasi ko‘proq uchraydi. Bu holatlar standart koronar angiografiyada aniqlanmaydi va maxsus diagnostik tekshiruvlarni talab qiladi. Uchinchidan, mavjud diagnostik tekshiruvlarning aksariyati erkaklar populyatsiyasida ishlab chiqilgan bo‘lib, ayollarda ularning sezgirligi va o‘ziga xosligi pastroqdir. Bu holat ayollarda kasallikning kech tashxislanishiga va noto‘g‘ri davolanishiga olib keladi. To‘rtinchidan, ayollar diagnostik tekshiruvlar, davolash protseduralari va reabilitatsiya dasturlariga erkaklarga nisbatan kamroq jalb qilinadi. Bu holat nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy va madaniy omillar bilan ham bog‘liq. Beshinchidan, ayollar klinik tadqiqotlarda yetarlicha vakillikka ega emas, bu esa jinsga xos dalillarga asoslangan tibbiyotni rivojlantirishga to‘sqinlik qiladi.

XULOSA

Ayollarda yurak-qon tomir kasalliklari erkaklarga nisbatan farqli klinik kechishga, patofiziologik mexanizmlarga va diagnostik xususiyatlarga ega. Ushbu farqlar ayollarda kasallikning kech tashxislanishiga, samarasiz davolanishiga va yomonroq natijalarga olib keladi. Mavjud diagnostik tekshiruvlarning aksariyati erkaklar populyatsiyasida ishlab chiqilganligi sababli, ayollarda ularning aniqligi pastroqdir. Ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarini yaxshiroq tashxislash va davolash uchun jinsga xos diagnostik yondashuvlar, davolash protokollari va profilaktika strategiyalarini ishlab chiqish zarur. Klinik tadqiqotlarda ayollarning vakilligini oshirish va jinsga ko‘ra ajratilgan tahlillarni o‘tkazish muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, tibbiyot xodimlarining ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining o‘ziga xos xususiyatlari to‘g‘risidagi xabardorligini oshirish zarur. Kelajakdagi tadqiqotlar ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarining patofiziologik mexanizmlarini, jumladan, mikroqon tomir disfunksiyasini va obstruktiv bo‘lmagan koronar arteriya kasalliklarini chuqurroq o‘rganishga qaratilishi lozim. Bu esa ayollarda yurak-qon tomir kasalliklarini erta tashxislash va samarali davolash imkoniyatlarini yaratadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1. Herzmedizin.de. Frauen: Warum erkranken ihre Herzen anders?
2. Heart BMJ. Consensus statement on sex differences in cardiovascular disease. 2024.
3. NIH Bookshelf. Emerging evidence on clinical presentation of cardiovascular disease in women.
4. Europe PMC. Gender Disparities in Ischemic Heart Disease Management: Underdiagnosis in Women. 2025.
5. Chandrasekhar J, et al. Cardiovascular Health in Women-Across the Lifespan. Clin Endocrinol (Oxf). 2025.
6. UC Davis Health. Cardiovascular Disease in Women. 2025.
7. American Heart Association. Women’s Symptoms/Presentation.
8. Figtree GA, et al. Heart matters: the unique landscape of cardiovascular health in women. Climacteric. 2025.
9. JACC. Cardiovascular Disease: A Focus on Women’s Health. 2019.
10. RSNA. CT Improves Cardiovascular Risk Assessment in Women with Chest Pain. 2026.
11. Canadian Women’s Heart Health Alliance Atlas. Chapter 5: Sex- and Gender-Unique Manifestations of Cardiovascular Disease.

12. Wenger NK. The Feminine Face of Heart Disease 2024. Circulation. 2024.
13. Arocha Rodulfo JI, et al. The complexity of cardiovascular risk in women. Clin Investig Arterioscler. 2025.
14. Dottore Ma Everoche. Le donne hanno meno problemi cardiaci degli uomini? 2025.
15. European Commission. GenCAD Final Report. 2019.

TIBBIYOT
TA'LIMI & INNOVATSIYALARI

2026. № 10

Muharrir: Sherzod Qurbonov

Mas’ul kotib: Surmaniso Mirzaliyeva

Dizayner: Oloviddin Sobir o‘g‘li

© Materiallar ko‘chirib bosilganda “Tibbiyot ta'limi va innovasiyalari” ilmi elektron jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @munis_sm
Tel.: 97 748 70 03

Google scholar

PubMed MEDLINE
NIH U.S. National Library of Medicine National Institutes of Health
Advancing Health Through Knowledge